

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ-МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Кафедра ділової іноземної мови

та міжнародної комунікації

Чередніченко Г.А., Шапран Л. Ю., Куниця Л. І. У статті розглянуто проблему формування творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів, її актуальність, проаналізовано наукові підходи до проблеми. Авторами визначена сутність поняття творчі здібності, основні компоненти у структурі творчих здібностей, принципи та педагогічні умови їх формування, запропонована методика формування творчих здібностей бакалаврів-менеджерів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: творчі здібності, бакалаври-менеджери, фахова підготовка

ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ БУДУЩИХ БАКАЛАВРОВ-МЕНЕДЖЕРОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Чередниченко Г.А., Шапран Л.Ю., Куниця Л.И. В статье рассмотрена проблема формирования творческих способностей будущих бакалавров-менеджеров, ее актуальность, проанализированы научные подходы к проблеме. Авторами определена сущность понятия творческие способности, основные компоненты в структуре творческих способностей, принципы и педагогические условия их формирования, предложена методика формирования творческих способностей бакалавров-менеджеров в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: творческие способности, бакалавры-менеджеры, профессиональная подготовка.

THE FORMATION OF FUTURE BACHELORS-MANAGES CREATIVE ABILITIES DURING PROFESSIONAL TRAINING

Galina Cherednichenko, Liudmyla Shapran, Liudmyla Kunytsia. The problem of forming creative abilities of future bachelors-manages, its actuality, scientific approaches to the problem are considered in this

article. The concept of creative abilities, its basic components in the structure, principles and pedagogical conditions of their forming are determined by authors. The methodology of forming creative abilities of bachelors-managers in the process of professional training is offered.

Keywords: creative abilities, bachelors-managers, professional training.

Актуальність дослідження. Сучасний соціальний і економічний розвиток країни, що характеризується нестабільністю, жорсткою конкуренцією, постійними змінами ринкової кон'юнктури, потребує кваліфікованих, ініціативних менеджерів, які, по-перше, матимуть ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку з фаху, по-друге, зможуть самостійно приймати рішення, пов'язані з професійною діяльністю та створювати власними силами нові науково-технічні цінності. Крім того, глобалізація економіки України, її амбіції щодо вступу в майбутньому до ЄС ставлять додаткові вимоги до мобільності, активності та професіоналізму управлінців.

Теоретичне і методичне забезпечення процесу формування творчих здібностей студентів є однією з актуальних проблем педагогічної теорії і практики. Її вирішення дає можливість не тільки підвищувати професійну компетентність випускників, але й всебічно розвивати майбутнього фахівця, для якого характерними будуть відповідальність, цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, критичність, здатність діяти по-новому, пропонувати цікаві нестандартні підходи, постійне прагнення до вдосконалення.

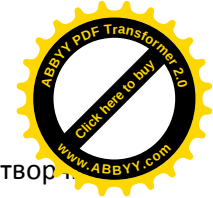
Мета статті – розглянути проблему формування творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів та шляхи її вирішення.

Основна частина. Проблема творчих здібностей особистості досліджувалася мислителями усіх епох розвитку світової культури. Розкрити метафізичну сутність творчості через релігійно-етичну інтуїцію намагалися Ф.Аквінський, Августин Блаженний, Ксенофан, Плотін, Сократ, В.Соловйов, Ф.Шеллінг. Питання пізнання світу в процесі художньої інтуїції вивчали М.Лоський, Платон, А.Шопенгауер та інші.

Значний внесок у розробку філософських та соціологічних аспектів теорії творчості зробили Г.Батіщев, М.Бердяєв, М.Венгоренко, Г.Давидова, Б.Кедров, О.Клепіков, М.Коган, А.Коршунов, П.Кравчук, І.Кучерявий, П.Лямцев, В.Овчинніков, Г.Сковорода, Л.Сохань, В.Цапок, А.Шептулін, В.Шинкарук, А.Шумілін, В.Франкл, Е.Фромм та інші.

Психолого-педагогічні фактори, що сприяють формуванню творчих здібностей особистості, досліджувалися такими вченими як І.Аверіна, В.Андреев, Т.Галкіна, Ю.Гільбух, Л.Єрмолаєва-Томіна, О.Киричук, Н.Козленко, О.Матюшкін, В.Моляко, Б.Нікітін, В.Рибалка, С.Сисоєва, М.Смұльсон, М.Холодна, Г.Чистякова та інші.

Поняття «творчі здібності» характеризується винятково широким спектром точок зору, а саме: здібності до наукової діяльності, що дають нові та об'єктивно значущі для людства результати, досягнення, вартісний в суспільному розумінні продукт (В.Крутецький); синтез властивостей і особливостей особистості, які характеризують ступінь їх відповідності до вимог навчально-творчої діяльності певного виду і зумовлюють рівень її результативності (В.Андреев, О.Яковлева); індивідуальні особливості психічної і фізичної сфери, що обумовлюють успішне виконання творчих завдань у різних видах діяльності (М.Лазарев) та ін.

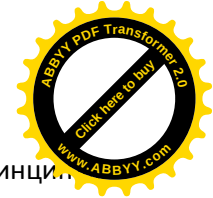
На основі проаналізованих теорій за робоче нами прийнято таке визначення творчих здібностей. *Творчі здібності майбутніх бакалаврів-менеджерів* – це індивідуально-психологічні особливості особистості, які виражаються у творчому характері виконання функцій і завдань навчально-професійної діяльності; вирізняються наявністю оригінальності і новизни як у процесі діяльності, так і в її результаті. Нами визначено, що творчі здібності – це високий рівень розвитку загальних або спеціальних здібностей.

Проаналізувавши дослідження вчених нами визначено такі компоненти у структурі творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів: мотиваційний, емоційно-ціннісний, комунікативний, інтелектуально-логічний, інтуїтивно-прогностичний та рефлексивний.

Аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик до підготовки бакалаврів-менеджерів дозволив наповнити визначені компоненти необхідним змістом. До *мотиваційного компоненту* ввійшли такі якості та спрямованості особистості, які складають основу професійного інтересу: пізнавальний інтерес до професійно значимих знань, постійна потреба у творчій активності, орієнтація на безперервні творчі пошуки; *комунікативний компонент* включає вміння легко встановлювати контакт з людьми і співпрацювати з ними; уміння чітко, послідовно та логічно висловлювати свої думки та переконання; уміння переконувати, аргументувати, уміння підтримувати гармонійну соціальну мережу ділових та особистісних контактів. *Інтуїтивно-прогностичний компонент* містить здатність бачити перспективи розвитку колективу, знаходити орієнтири руху, вміння прогнозувати зміни у зовнішній економічній ситуації, уміння передбачати, спираючись на інтуїцію. *Інтелектуально-логічний компонент* закладає основи гностичної та конструктивно-плануючої функції управлінця: здатність критично аналізувати ситуацію, результати попередньої діяльності, складати оригінальні плани будь-якої дії, вміння генерувати ідеї, уміння ризикувати і йти на компроміс, уміння знаходити найбільш ефективні методи організації і контролю, уміння самостійно приймати відповідальні рішення. *Рефлексивний компонент* передбачає високу самоорганізацію та об'єктивну самокритичність, здатність до оперативної корекції поведінки, потребу у пізнанні власної особистості в процесі управлінської діяльності, уміння боротися зі стресами і конфліктами. *Емоційно-ціннісний компонент* включає моральні та світоглядні якості особистості, а саме: аналізувати й узагальнювати історичний матеріал у певній системі, уміння поєднувати суспільні, колективні та індивідуальні інтереси, уміння цінувати час, цілеспрямованість, вимогливість.

У контексті дослідження проаналізовано наукові підходи до проблеми формування творчих здібностей, а саме: *діяльнісний* (Ю.Гільбух, Г.Костюк, В.М'ясищев, Б.Теплов, С.Рубінштейн та ін.), *функціонально-генетичний або психофізіологічний* (Є.Голубєва, Є.Ільїна, А.Матюшкін, Ю.Полуянова, Б.Русалова, В.Шадриков та ін.) та *особистісний* (Т.Артем'єва, Є.Бондаревська, І.Бех, О.Карпова, М.Холодна та ін.). Дотримуючись *особистісно-діялісного підходу* у дослідженні, ми тлумачимо формування творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів як зумовлений внутрішніми і зовнішніми факторами гармонійний розвиток індивідуально-психологічних особливостей особистості шляхом її залучення до різноманітні види творчої навчально-професійної діяльності та отримання в процесі цієї діяльності самостійно створених освітніх творчих продуктів.

Єдність зазначених наукових підходів до проблеми формування творчих здібностей студентів у навчально-виховному процесі забезпечила адекватне вирішення завдань дослідження та досягнення його мети.

Формування творчих здібностей студентів базується на загальнодидактичних принципах (системності, науковості, свідомості і активності, забезпечення міцності результатів навчання, наочності, доступності) і конкретизується специфічними принципами (проблемності, евристичності, орієнтації на майбутню професійну діяльність, пріоритету самостійно створених творчих продуктів, освітньої рефлексії).

До педагогічних умов формування творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів у процесі фахової підготовки нами віднесено: забезпечення позитивної мотивації майбутніх бакалаврів-менеджерів до творчої навчально-професійної діяльності; диференційоване використання творчих завдань у навчально-виховному процесі; спрямованість методів і форм навчання на формування творчих здібностей студентів; створення творчого навчально-виховного середовища.

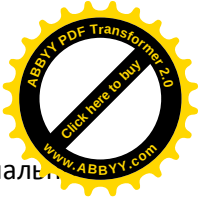
Розглянемо більш детально ці умови. Так, дотримуючись думки багатьох науковців (Л.Виготський, О.Лук та ін.), які визначають мотивацію «пусковим механізмом» формування творчих здібностей студентів, ми визначаємо *забезпечення позитивної мотивації майбутніх бакалаврів-менеджерів до творчої навчально-професійної діяльності* шляхом усвідомлення ними особистісної значимості такої діяльності та її результатів педагогічною умовою формування творчих здібностей. Мета пізнавальних зусиль студентів спрямовується не на оволодіння певними знаннями, вміннями, способами дій, а на створення на основі освоєних знань і умінь власного творчого освітнього продукту.

Диференційоване використання творчих завдань у навчально-виховному процесі передбачає формування творчих здібностей засобами творчих завдань відповідно до рівня сформованості творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів. У ході формулювання викладачем і студентами творчих завдань та їх виконання відбувається удосконалення, активізація та формування творчих здібностей студентів.

До системи *методів, які спрямовані на формування творчих здібностей студентів*, нами віднесено дискусійні, проблемні, дослідницькі, частково-пошукові, ігрові та евристичні методи. Особливість цих методів, на відміну від репродуктивних, полягає в присутності в більшій або меншій мірі евристичності, пошуковості, проблемності, творчості в діях і операціях по вирішенню певної проблемної або творчої задачі, самостійному творчому прийнятті рішень, підвищеній мотивації і емоційності.

Творче навчально-виховне середовище ми визначаємо як сукупність умов навчально-виховного процесу, які впливають на формування творчих здібностей особистості студента. Таке середовище вирізняється нами за такими параметрами: позитивна емоційна насиченість, принцип колективної взаємодії, співтворчість і співпраця студентів і викладача, наявність зразку творчої поведінки, відсутність регламентації творчої активності, проблемність та образно-інформаційна збагаченість. Запропонована нами методика формування творчих здібностей бакалаврів-менеджерів у процесі фахової підготовки, що складається з таких етапів: інформаційно-ознайомлювальний, імітаційно-евристичний, креативно-самодіяльний.

Завдання *інформаційно-ознайомлювального етапу* було створення стійкої мотивації студентів до навчально-творчої діяльності, розвиток пізнавальної потреби та бажання творчої самореалізації, мотивація потреби якісного здобуття нових знань і вмінь у процесі фахової підготовки, вдосконалення і формування умінь і навичок творчо вчитися. Основними методами були конструктивна (евристична) бесіда, пояснення, розповідь, лекція, семінар, практичне заняття. На цьому етапі проводиться діагностика викладачем рівня сформованості творчих здібностей та

ступеня виразності їхніх особистісних якостей, необхідних для здійснення творчої навчально-професійної діяльності.

Основними завданнями *імітаційно-евристичного етапу* були: творче освоєння студентами знань з фахових дисциплін, формування та вдосконалення умінь конструювати власні висновки та судження на основі аналізу, порівняння, систематизації та узагальнення навчального матеріалу, пояснювати та обґрунтовувати свої думки; генерувати нові ідеї, висувати гіпотези та ін. Для інтенсифікації самостійної творчості організовувалася парна і групова форми роботи. У випадках, коли студентам не вистачало досвіду творчої діяльності для з'ясування проблем, викладач активно включався у взаємодію з ними, застосовуючи прийоми допомоги й протидії, демонстрації власного варіанту розв'язання проблем, а студенти вчилися, яким способом можна розв'язувати складні завдання.

Креативно-самодіяльний етап був спрямований на творче й самостійне застосування набутих знань у галузі економіки, менеджменту, соціології, психології, інших прикладних наук на практиці, створення та презентація нових, оригінальних творчих продуктів, а саме узагальнень, висновків, ділових ігор, проектів, виступів на студентських наукових конференціях, результатів науково-дослідної роботи, захист творчих робіт, складання рефлексивних суджень. Основні методи на цьому етапі: ігрові, проблемні, дискусійні, евристичні, дослідницькі.

Подальша робота може проводитися за такими напрямками: пошук адекватних методів діагностики та розвитку творчих здібностей майбутніх бакалаврів-менеджерів; удосконалення програм і навчальних планів, створення підручників і посібників з метою збільшення валової частки творчих та евристичних завдань; розробка методичних рекомендацій для викладачів ВНЗ та слухачів курсів підвищення кваліфікації щодо впровадження визначених педагогічних умов у навчально-виховний процес ВНЗ.